

Emlékeim az 1. tv-csatorna első hét évéből 2.

Dr. Hetényi László okl. villamosmérnök

A hajdani Standard szakemberei által konstruált 1/0,3 kW-os tv-adó nagyon korszerűnek számított annak követéztében, hogy a képcsatorna egyetlen végerősítő csöve egy teljesen zárt „koaxiális üregrezonátorban” volt elhelyezve és így neutralizáció nélkül sem volt gerjedésre hajlamos. A 300 W-os hangadó viszont instabilitásával gyakran okozott problémát, ami a „serrasoid” rendszerű frekvenciatartás következménye volt. Mi ezt megváltoztattuk egy hagyományos, – de kevésbé precíz –, diszkriminátoros frekvencia-visszaszabályozó rendszerre és így lecsökkentek az üzemzavarok. A Posta Kísérleti Állomás (PKÁ) rendszeresen mérte a kép és hangvívó névleges frekvenciáját és számos alkalommal kaptunk telefoni utasítást a korrekcióra.

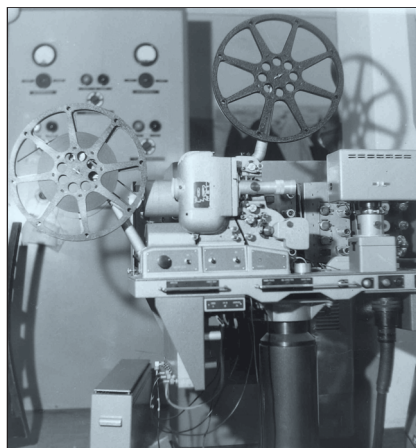
Az 1 kW-os tv-adó adóhelyisége egyetlen szobából állt, ahová a stúdió által elfoglalt bejárati területen keresztül lehetett bejutni. A stúdióban *Sziksai János* volt a főnök és több jól ismert későbbi stúdiós kollegával intézték a műsorok videó- és hangjellé váló alakítását. Az adó és ezen kis stúdió között csak egy, néhány méteres

koaxiális kábel és egy hangfrekvenciás érpár adta a kapcsolatot. A csatlakozási ponton egy oszcilloszkóp és egy monitor mutatta az adott-kapott jelek minőségét. Mivel ilyen közel együtt voltunk és én szerettem fényképezni, néhány képet a stúdiórészből is megörökítettem. Ebben a kicsiny szükség-stúdióban nem voltak kamerák és hely sem lett volna a színészek szerepeltetésére. Ezért itt csak filmbejátszások történtek normál méretű és keskenyfilm flying-spot rendszerű filmbontók segítségével. Egy emelettel feljebb volt ugyan egy kis fülke, valamilyen általam sohasem látott kamerával, ahonnan a híreket és az összekötő szöveges részeket mondták be. Itt számtalanszor láttam a Magyar Televízió első bemondóját *Takács Marit*, akit rendszerint taxi hozott fel a hegyre valahonnan. (Csak így, egyszerűen „Mari” és nem „Mária” mert ő annyira szeretett és népszerű volt mind a műszakiak, mind a nézők körében.)

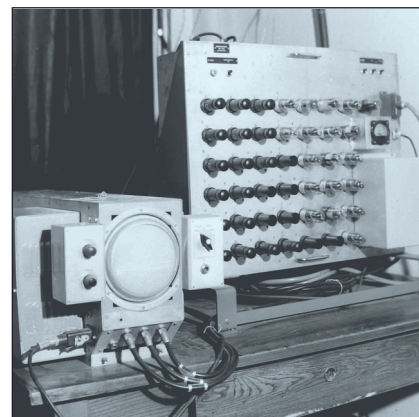
A normál méretű mozifilmek lejátszására 2 db filmbontó szolgált, amelyeket *Czakó Győző* bácsi kezelt és tartott karban, míg a 16 mm-es keskenyfilmek vetítéséhez egyetlen, tartalék nélküli filmbontót használtak a stúdiós kollegák (5. ábra). A napi adások előtti felkonferálásokat azonban általában úgy oldották meg, hogy az éppen aktuális film elé a *Czakó* bácsi felragasztott egy 5-6 méteres befutó filmszalagot, amelyre *Krencsey Mariann* színésznő előzetesen rögzített bemondását vették fel a filmgyárban. Egy darabig nem is volt semmi baj, de a stúdió és az adóterem fiatal férfi kanjai otthon is látni akarták az akkor nagyon mutatós és attraktív bemondót és a 35 mm-es befutó filmből kockákat vágunk ki „saját felhasználásra”. Így aztán

egyszer csak a befutó fim annyira rövid lett, hogy a bemondásból hiányzott a „Kedves nézőink!” rész és csak a további hanganyag maradt. No ekkor át kellett térni a kamerás befutó szövegre.

Megörökítettem a stúdió szinkronjel-generátorát is, amelyet a 6. ábra szemléltet. Ez valami misztikus berendezésnek tűnt, amennyiben ez az egység határozta meg a 625 soros televízió videó jelfolyamának mikéntjét, biztosítva a teljes szinkronizmust a stúdió kamerák és a vevőkészülékek között és természetesen mindent ez vezérelt, ami a videó jelfeldolgozással volt kapcsolatos. Természetesen az 1950-es évek végének korához illeszkedően ez egy elektroncsöves szerkezet volt számos kettőtörővel és egyéb elektroncsövekkel. Ne feledjük el, hogy ez a kb. 100 kg tömegű készülék-egység – a stúdió lelke – ma minden digitális fényképezőgépben, analóg és digitális kamerában, valamint fényképezésre is alkalmas mobiltelefonban megtalálható, ráadásul színes videojelek előállítására alkalmas kivitelben. Ja és azt elfelejtettem említeni, hogy ebben az időben a teljes televíziós rendszer csak fekete-

5. ábra. Hazai gyártású Flying-Spot rendszerű filmbontó 16 mm-es keskenyfilmek lejátszására

6. ábra. A Hargita Stúdió elektroncsöves szinkronjel generátora. Az oszcilloszkóp az egyes kimenőjelek ellenőrzésére szolgált

fehér képek készítésére, feldolgozására és továbbítására volt kizárólagosan alkalmas.

Munkába állásommal közel egy időben elkészült a Széchenyi-hegyi új adóállomás épülete és a Kelet-Németországban (NDK) működő, – hajdanvolt **Telefunken AEG** –, vállalat szocialista utóda az *RFT Funkwerk Köpenick* elkezdte leszállítani az 1956-os „sajnálatos események” előtt megrendelt 30/10 kW-os nagyadó elemeit. A közel egyéves telepítési munkálatokban mi postamérnökök is részt vettünk, mert ez az új adó lesz majd közvetlen munkahelyünk. Ennek azért sem volt különösebb akadálya, mert a Hargita Stúdió épülete csak mintegy 100 méterre van az új adóépülettől és így csupán néhány lépésnyire voltak a különböző feladatok egymástól. Amikor az RFT szakemberei építették fel az új adót mechanikailag és létrehozták a kábeles kapcsolatokat az egységek között, mi is segédkezünk a kb. 8 fős német gárdának, megismervén egy ilyen, számunkra szokatlanul nagy elektronikai komplexum lelki világát. Az új adó – a maga 30 kW-os szinkroncsúcs-teljesítményével – abban az időben nagyon nagy számított ezen a kb. 50 MHz-es frekvencián. Jóllehet a lakihegyi nagyadó 135 kW-ot teljesített, de csupán 539 kHz frekvencián és közel nulla relatív sávzélességgel, míg ennek az adónak 50 MHz-en kellett 30 kW-ot szolgáltatnia, viszont közel 7 MHz-es sávzélesség mellett. Az RFT adót az a Zeletzky nevű mérnök konstruálta, aki nálunk a telepítési munkálatoknál is jelen volt. Az egyik mérnöktől kapott információ szerint a Zeletzky mérnök úr még részt vett az 1936-os Berlini Olimpiára felállított tv-adó munkálatain is. Herr Schulz mérnök kollega még azt is megerősítette, hogy ez a most leszállított adó, konstrukcióját tekintve, közel azonos az Olimpiai Berlin Witzleben-i adóval. Az elektromos megoldások nem korszerű volta az adó számos helyén látható is volt és ezek a dolgok szemet szúrtak az adó típusának kiválasztásakor – még

Berlinben – *Susánszky László* postafőmérnöknek, akinek feladata volt a szállítási szerződés aláírása. Mivel ő már korszerűbb berendezéseket is ismert nyugati gyárak termékeiként, vonakodott aláírni a szállítási szerződést. Magasabb pártpolitikai szintről utasították, hogy csak a szocialista NDK termékét vásárolhatjuk meg és nyugati korszerűbb berendezés szóba sem jöhet. Ezek az ismeretek persze csak „fű alatt” érkeztek hozzánk és rontották az új adó reomóját. Jellemző volt például, hogy az adó átadásakor éppen az RFT vállalat hozott egy nyugatnémet Rohde-Schwarz Messgestellt az átadási műszaki adatok ellenőrzésére, mert a saját maga által szállított egység a pontos mérésekre nem volt alkalmas.

No, itt most egy anekdota következik. Mikor már javában folytak az új adóval a napi sugárzások, de még az RFT az átadási procedúrán nem esett túl, mi – fiatal titánok – kíváncsiak voltunk a Bécsi (Wien) tv-adó műsorára, hogy lássuk az osztrák kollegák működését. Ilyenkor a mérődrágra Rohde-Schwarz mérőkábelt rákapcsoltuk éjszaka az adások után az állomás nagy antennájára, és a kábel végére egy Orion tv-vevőt csatlakoztattunk, amin jól lehetett venni az osztrák műsort. Ez több alkalommal is előfordult és konstatáltuk, hogy az osztrákok is csak melegvízzel főznek és programjaik nem mindig jobbak a magyar stúdió által készítettekénél. Egyik reggel azonban a csoportok közötti reggeli 8 órás átadás alkalmával elfelejtettük az adóantennáról lecsatlakoztatni a Rohde-Schwarz Messgestell kábelt és azt a mérésekhez valaki a „helyére dugasztolta”. No, így a 30 kW nagyfrekvenciás teljesítmény befutott a Messgestell bemeneti szűrőjébe és ott tűzijátékot rendezett. Egy marék tekerics, ellenállás és kondenzátor szénné égett. Mivel az esemény egyik adókezelő barátunk figyelmenlenségén múlt, ő kérte áthelyezését a stúdió állományaiba. Az egyéb megtorlások elmaradtak, mert *Kalmár János* főcsoportvezető megegyezett az RFT illetékesé-

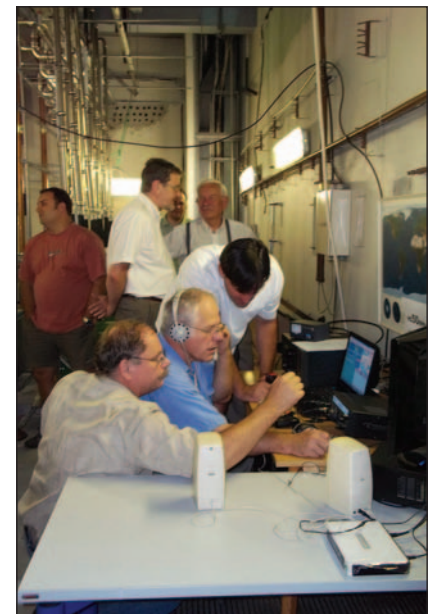
vel, hogy megjavíttatják a Messgestell bemeneti egységét, amit a Mechanikai Laboratórium (ML) szakemberei meg is tettek. Így a mérések folytatódhattak néhány nap után.

A 30/10 kW-os adó 5 emeleti szintet foglalt el a toronyból (4-5-6-7-8. emelet). Az emeleteken az alábbi egységek kaptak helyet:

- 4. emelet: a desztillált hűtővíz hőcserélői (hűtők és ventilátorok),
- 5. emelet: nagyfeszültségű egyenirányítók és transzformátorok,
- 6. emelet: erősáramú becsatlakozás és hűtővíz elosztás,
- 7. emelet: adóhelyiség képadó és hangadó, valamint a kezelőasztal (konzol),
- 8. emelet: diplexer, antenna-elosztó szerelvények, műantenna.

A 4. emelet alatt, a 3. emeleten URH-FM adók voltak, míg a 9. és 10. emeleten és az emeletek erkélyein az Országos Mikrohullámú Központ készülékei kaptak helyet.

(Folytatjuk)

Tévesen hoztuk az előző számunk 455. oldalán közölt fénykép aláírását. Helyesen nem '9PA, hanem HA9PP szerepel a fotón. – Sorry Pistiq!